

BREUS NOTICIAS

SOBRE LAS

ESGLESIAS QUE EXISTEIXEN EN LA ANTIGUA **EGARA**

AVUY DIA

SANT PERE DE TARRASSA.

EGARA, AVUY DIA SANT PERE DE TARRASSA. La paraula *Egara* es derivada del Fenici y traduhida al nostre idioma significa *ciutat-nova*.

Per los anys 600 abans del Jesu-Crist, fundaren eixa ciutat los púnichs ó fenicis.

Fins la época dels Cartaginesos poca cosa se sap d' ella no mes nos ne queda un recort en lo Castell de Vallparadis.

Los Romans foren los qui mes ennobliren eixa ciutat.

Los Goths á son temps feren d' ella molt apreci.

La furia Sarrahina la vá destruir y la vá convertir en ruinas y d' aqui 's digué Terra-rassa, avuy dia, Tarrassa.

MEMORIA DE EDIFICIS FENICIS EN EGARA. En las tres esglesias que subsisteixen de Egara (Sant Pere), existeixen testimonis de haver los Fenicis erigit en dita ciutat un temple á sas deitats. Aqueixos testimonis existeixen en la es-

glesia de Sant Miquel, y es la que avuy dia anomenan lo *Subterrani*.

La rahó d' estar tant fondo aquell edifici es per la gran pila de runas que te al seu voltant, las que han obstruït lo pas inferior del edifici, habentse obert de pochs anys un pas per dessorre d' ell, á lo que s' hi agrega una escala pera baixarhi. No cap dubte que aquest edifici en temps de la persecució del cristianisme se feu servir pera la celebració dels divins oficis y que mes modernament se utilisá pera baptisteri quan se feya lo baptisme per immersió.

Com ab la ruina de la Ciutat desaparegueren tots los edificis, afortunadament li va tocar la sort á n' aquest que estich describint, per la seva poca extensió y elevació, de quedar soterrat entre las ruinas en sa major part, salvantse pera esser autèntich testimoni de sa antigüetat.

Despres del segle iv y en temps del major poder del imperi Romá s' erigí quasí sobre d' aquest edifici un temple baix lo nom de *Rotonda*, ahont s' adoravan tots los deus del gentilisme, qual temple desaparegué ab la destrucció de la ciutat, y los Egarenses, després d' haver lograt fer fugir los moros, reculliren las ruinas de la *Rotonda* y aixecaren en son lloch un temple, quin avuy se conserva baix l' invocació del Capità Celest Sant Miquel.

La esglesia de Santa Maria se vá construir aixecant una part de ruinas Romanas que quedaren dretas de la destrucció, las que 's vehuen en forma d' arch al exterior del temple entre Nort y Est, y en ella 's vehuen gran quantitat de pedras tretas dels restos Fenicis dels que ja he parlat, grans lápidas en los ánguls exteriors, algunas d' ellas barrinadas y altres treballadas que á primera vista ensenyan ser procedentas d' altres edificis.

Aquest temple havia sigut de canonges regulars de Sant Agustí los qui hi vingueren de Sant Adrià de Besós l'any 1111.

Tenia aquest son claustre y encara subsisteix d'ell algun resto á la part Sud.

L'any 1611 se feren algunas obras en dit temple, trobantse entre sas runas duas lápidas de pedra marbre, recort de la grandesa Romana.

També s'hi trovaren las reliquias de Sant Sever, Valentí y Juliá amagadas en la mesa del altar major.

No dubto que entre las runas de la Catedral hi quedessin algunas preciositats y recorts de la antigua ciutat, mes per ara sols los dos marbres de que vinch parlant nos aclaran la estima que de tal ciutat feren los Romans.

Ara permeteume que vos dongui alguna noticia que he pogut recullir de las duas lápidas citadas.

Per los anys del Senyor de 128 era Emperador de Roma, Adrià, lo qual dividi la Espanya citerior ó sia la provincia Tarragonesa en varias y distintas classes, á saber: Colonias, Municipis, Llatinas, Confederadas, y Estipendiarias. A Egara li tocá l'honor de Ciutat Municipal.

Morí Adrià sens haber acabat de solidar quinas debian ser las ciutats Municipals, y com entrás á governar lo Emperador Antonino Pio, los Egarenses li recordaren la promesa que 'ls havia fet lo seu antecessor, fentli present lo molt que havia treballat en favor de la República un conciutadà anomenat Serenio Granio lo qual, com á bon egarense, havia merescut d'Adrià lo esser nombrat proconsul y general de tota l'Assia. Vistos per Antonino Pio los grans favors que en pró de la república romana havian fet en distintas épocas los egarenses, y además trovantlos en

aquella actualitat decidits á arrostrar tots los perills en favor de son Emperador, los concedí que la ciutat tingués lo títol de Municipal y gosés de las franquesas que á las tals se concedian, cumplint aixís la promesa de son antecessor.

Contents los egarenses del gran favor rebut de Antonio Pio determineren perpetuar son nom erigintli un monument que avuy dia está empotrat en la paret de la cantonada del altar de la Mare de Deu del Roser de dita esglesia de Santa Maria, y que consisteix en una lápida en la que hi ha esculpida la següent inscripció:

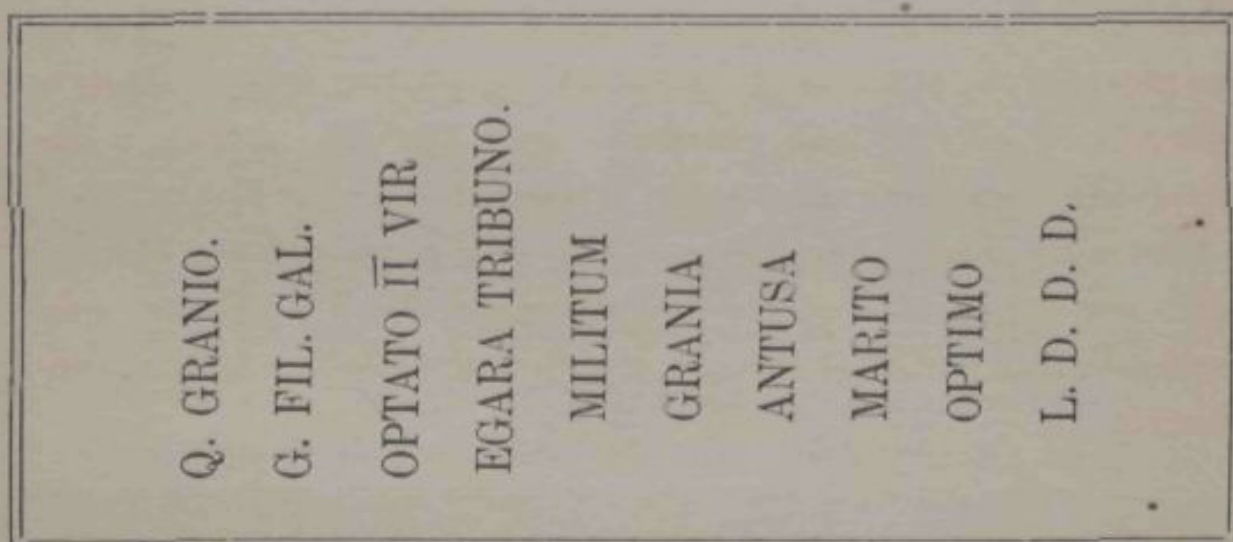
IMP. CAESARI
DIVI HADRIANI
FIL. DIVI TRAIANI.
PARTIC. NEPOTI.
DIVI NERVÆ
PRONEP. T. ELIO
ANTONI.,.,., PIO.
PONT. MAX. TRI.,,
POTESTATI. COS. II
DESIG. III. P.
D.D.MVICL., F EGARA

La he copiada en posició horisontal per esser la meteixa en que está empotrada en la paret.—La traducció es com segueix:

«Los de la Ciutat Municipal d'Egara feren aquella pública memoria al Emperador Céssar, Tito, Elio, Antonino Pio fill del Divo Adriá, net de Trajano Parthico (perque vá vencer als Partos), bisnet de Nerva Pontífice Magno ó Máximo y de la Tribunicia potestat; duas vegadas designat consul y tres pontífice.»

He advertit que en eixa lápida diu *los de Egara Ciutat Municipal*; y per eixa sola expressió sembla que la tal lápida 's feu pera perpetuar tal memoria y al meteix temps la de Antonino Pio en compensació dels molts favors rebuts d' éll.

Altre testimoni hi ha que acredita ser molt antiga la ciutat d' Egara ; altre pedra posada al revés á l' altra part del cantó de dita Capella, que es una memoria ó dedicatoria que feu Grania Antusa, ab autoritat dels *Decurions* de la ciutat d' Egara, en memoria de son bon marit, Quinto Granio; es de marbre blanquinós engastada á ma esquerra de las gradas del altar major, y colocada en la forma que la copio, y diu aixís:

Aqueixa lápida traduhida al català diu que: «Grania Antusa, donantli lloch lo decret dels Decurions, que pera aixó havia obtingut, dedicá aquella memoria á son bon marit Quinto Granio Optato, fill de la tribu Galeria, Duumvir d' Egara y Tribuno Militar.»

Per aqueixa lápida 's vé en coneixement que la familia dels Granios era oriunda d' Egara puix que doscents anys abans y en temps de Adrià ja figurava, com he dit, en lo

comensament com á proconsul y general de tota l' Assia un tal Serenio Granio natural de la ciutat d' Egara, essent ell qui vá lograr del Emperador, 'l que sos compatriotas los egarenses poguessin viure segons sas costums y lleys, y ab la religió cristiana (1).

Se veu també que tenia lo grau de *Duumvir* 'l qual tindria alguna estima en aquella época, y havent lograt la sua esposa poder erigirli un monument, alguna valia tindria ab lo Emperador y Decurions.

De Antusa, muller de Quinto Granio, 's veu, per eixa inscripció, que fou una noble Matrona, y es de notar lo molt amor que Antusa tindria á son marit puix se posá Grania abans que Antusa, cosa que l' orgull de las Matronas Romanas repudiava, puix may variavan son nom, usant sempre 'l patern. Es lo primer exemple que 's troba de que la dona casada deixi lo nom patern y adopti lo del marit.

Altres lápidas hi ha que son obits de personatjes. En los esgraons del Presbiteri de dita esglesia de Sta. Maria está esculpida una pedra ab lletras góticas, que du la següent inscripció:

Hic jacet Mosen Francesch de Montañans y sos predecesors.

En la part exterior y sobre de la portalada principal hi ha un petit marbre negre quals lletras se coneix que havian sigut dauradas, bastánt ben conservat, escrit en lletra monacal ó llemosina, la qual diu així:

(1) Quinto germá de Serenio, de la familia dels Granios, vá esser tribuno militar que es lo meteix que Coronel ó Comandant general.

Obiit Petrus de jodis miles
undecimo Kalendas octobris hoc anno
MCCXLIX

Aquest Pere de Jodis fou un valent militar que per haver salvat la població de Tarrassa meresqué qué 's posés lo seu nom en raratje que 's veigés y servis de recort, (sa historia me han assegurat que existeix recopilada, potser siga en la biblioteca de Sant Joan.)

En la cantonada de la meteixa esglesia hi ha un altre escrit en una pedra un xich tosca en lletra gòtica, y ab tants anys que está posada á la inclemencia del temps está salinada y no 's pot llegir l' any, mes demostra esser molt antich y diu aixís:

Tertio Kalendas Aprilis, obiit Arnal de
Bernardi Presbiter, cuyus anima requiescat
in pace.

Per la part Nort de dita Esglesia que mira á la de Sant Miquel hi ha un altre epitafi en una pedra de marbre blanch, colocat sota d' un ninxo en forma d' arch, escrit en lletra llemosina que diu:

Undecimo quinto Kalendas Mayi anno Domini (1203) obiit Bernardus de Fabrica, qui instituit unum perpetuum Presbiteratum in presente capella et altare Sancti Michaelis; cuyus anima requiescat in pace. Homo qui me aspici quod es fui, quod sum eris. Dich pater noster pro anima mea.

La Esglesia de Sant Miquel antiguament no era esglesia, segons varis autors, sino lloch ahont se batejava en temps del gentils. Está en forma de creu ab un cimbori al mitj ab vuit columnas que sustentan dit cimbori, las quatre de pórfit, duas d' alabastre y duas de marbres. En los quatre cantons del cimbori existeixen encara uns claus que serian pera posar algunas cortinas per dins de las columnas, pera estar ab mes decencia los que 's despullavan quan se ficavan á l' aigua pera batejarse. Sota d' aquesta n' hi ha una altre de la meteixa conformitat que tal vegada seria pera us de las donas.

Pujades en sa obra *Crónica de Cathalunya* diu haberla vista, y era un Pantheon dels Gentils ahont veneravan á tots los deus, y molt semblant al de Roma.

Havia en dita ciutat altres esglesias quals foren la de Santa Eulalia; altre de Sant Fructuós; altre de Sant Sadurní; puix lo pont de Sant Pere está format de las pedras de las runas de dita esglesia y de la de Santa Eulalia, que dongué la llicencia l' Ilustríssim Bisbe de Barcelona Alonso Colona en l' any 1601, com consta en las ordinacions que feren de la fundació de la esglesia major de la vila de Tarrassa; avuy dia Ciutat.

La esglesia de S. Pere no es tan antigüa com las altres duas; mes té senyals que donan testimoni d' haver existit allí una obra major.

Fou consagrada dita esglesia en l' any 1489 volent los de Sant Pere de Tarrassa tenir esglesia pera ells sols, puix los de Tarrassa desde l' any 1391 tenian la de Santa Maria y com en aquest any de 1391 se va dividir Tarrassa y Sant Pere de Tarrassa ó sia part foranea, se vá tractar de que cada hu tingués sa parroquia, lo que lograren los de Sant Pere fent

sa església recullint las runas de la derruida Catedral.

Aqueixa església á primera vista res té de magnífica mes s' enclouen en ella cosas de un mérit y antigüetat superior.

Lò mes sorprenent es una petita extensió de mosaich que está dessota y darrera del altar major y si be está molt deteriorat no deixa d' atestiguar son mérit lo que del meteix resta.

Lo mosaich de que parlo no hi ha cap dupte que encare es de la antigüa Catedral, puix tot lo crehuer del temple es resto d' ella y així es que tot lo presbiteri perteneixeria sens dupte al tal edifici.

Aquest mosaich está compost de trossets de marbre y altre pedra vermella molt dura barreijat ab alguna porció de *granito* rus, oriental, tenint cada pessa un dit de longitud ó llargaria y espessor y formant ab la diversitat de colors algunas flors y dissenys hermosos, estant encastadas aque-llas pedras ab una especie d' esfalt molt fort.

Segons la forma y posició en aquell lloch ahont está avuy dia l' altar major, hi hauria en altre temps alguna cosa notable puix que mereixia tenir lo paviment tant adornat.

Altres pessa digne de recort se troba en aquest temple qual es la gran mesa del altar major de marbre blanch y té 9 pams y mitj de llarch y 8 d' ample. Aquesta ara 's veu que no vá ser feta pera l' objecte que serveix puix está buyda per dils prop de un quart de pam de profunditat, en ella hi ha molts noms grabats las quals lletras son tan poch uniformes que no pot formase d' ellas un verdader judici, y com en temps dels francesos vá servir de menjadora pera los cavalls, tampoch estranyaria que 'ls seus duenyos ab punxons ó bayonetes no haguessin fet las mil trassadas líneas que 's vehuen; tampoch dupto que una porció d' aquells noms

que son llegibles, son de varis Sacerdots y gent que 's trobaren en la consagració de dit temple.

Altre lápida casi igual á n' aquesta serveix d' ara en lo altar major de Santa Maria, lo que 'm fa creure que abduas serviren en altre temps de pedestal á la memoria de Antoino Pio puix guardan la meteixa forma que aquella inscripció.

Habentme descuidat de parlar de la pila baptismal quan he descrit lo temple de Sant Miquel, vaig ara á dirvos los *datos que he pogut recullir sobre dita pila.*

Com en lo segle XII y en lo any 1112 s' aixequés lo temple de Sta. Maria reunint pera aqueix objecte 'ls restos de la antigüa Catedral allavors lo temple de Sant Miquel va servir de Baptisteri, habent col·locat en mitg de las 8 columnas (de las que recordareu que vos he fet una descripció), una gran pila de marbre blanch, la qual avuy te 'l meteix objecte en la parroquia de Sant Pere de Tarrassa malgrat de estar un xich rompuda desde l' any 1809, (altre mutilació que 'ns recorda la estada dels Francesos á Espanya), no obstant, conserva una forma bastant curiosa.

Los primers que predicaren la fé de Cristo en Egara foren Sant Cresifonte, un dels deixebles de San Tiago y un enviat per Sant Pau.

Com que van beure los egarenses en la font principal la llet de una doctrina que debia superar á la antigüa, foren los primers que 's distingiren en ella, aixís es que en l' any 313 tenian já Catedral, presidida per un Bisbe anomenat *Terentius*.

Aqueix temple abrassava lo que avuy las tres esglésias, qual temple fou incendiat l' any 714 per la mitja lluna Africana.

Com la ciutat no quedà arruinada del tot fins l' any 839 aixís es que hi trobem en l' any 806 un Bisbe qual nom era Juli.

Lo Bisbe tenia son palau prop de la Catedral, ab suficients rendas pera sa manutenció, qual Palau y part de rendas fou donat á un temple de Sant Miquel que 's vá construir á Vilafranca del Panadés l' any 926.

Fins l' any 1027 lo Bisbat d' Egara no fou unit al de Barcelona.

Per los anys 400 tenia lo Bisbe de Egara un palau en Castellbisbal, lloch que 's va poblar després baix lo nom de aquest Castell ó Granja, diguentse «*Castrum Episcopi*»—Castell del Bisbe.

Los Egarenses ó sian los Cavallers Goths del Castell de Tarrassa, l' any 803, foren los que trevallaren mes pera treure los moros de Barcelona, per lo qual Ludovic Pio los apreciá moltíssim concedintlos llarchs privilegis.

Tot lo que duch escrit es lo que he pogut recullir en ma curta estancia á Tarrassa. Si 'ls datos recopilats creyeu que sian dignes de guardarse entre 'ls documents de nostre flo-reixent arxiu, aqueixos serán los que tindran importancia pera ser conservats, com aixís ho crech; mes per la forma poch literaria que tenen no son dignes de aytal distinció; pero serveix de disculpa á mon atreviment la poca práctica en fer esta clase de treballs y eixa ha sigut la causa de que no 'ls hagi ordenat ab la precisió y bona forma que ho haguera fet sens dupte qualsevol de mos companys d' Associació millor que 'l que té 'l gust de llegirvos aquest treball.

Per altra part l' entussiasme que tinch per tot lo que sia de ma terra ó á ella 's refresca y 'l desitg de contribuir en lo que mas forsas ho permetian á posar una pedreta pera aixe-

car lo nom de Catalunya (¡ qué dich pera aixecar! dispenseu-me la paraula , *Catalunya no necessita que ningú l' aixequi*, basta llegir qualsevol pàgina de la brillant historia, pera comprendreho així); per consegüent millor diré, lo desitg de llegirvos una de sas mil glories, aquest ha sigut lo principal objecte que m' ha induit á distreure vostra preciosa atenció.

Pera acabar vos diré que no mireu la forma sino 'l fons de aquest treball, y en ell hi trovareu datos al meteix temps que exactes molt importants y curiosos.

ROMAN ARNET Y VIVER.